

Περιοδικόν Ο ΛΟΓΟΣ (Τεύχος 12, 28 Μαρτίου – 10 Απριλίου)

ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΜΑΙΣΤΟΡΕΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΜΑΣ.

Από τον 5^ον αιώνα βλέπουμε ότι υπήρχαν διακεκριμένοι δάσκαλοι (Μαίιστορες) της εκκλησιαστικής μουσικής. Επί Ιουστινιανού υπήρχαν στην Αγία Σοφία 25 ψάλτες και 100 αναγνώστες.

Το Εκκλησιαστικό «**Όργανο**» έχει την καταγωγή του στους Αλεξανδρινούς χρόνους και συγκεκριμένα στον Κτησίβιο (415 π.Χ.) και το γιο του Ήρωνα. Τότε ονομαζόταν «**ύδραυλις**».

Κατά τους Βυζαντινούς χρόνους αυτό το ογκώδες αερόφωνο «Όργανο» ήταν σε χρήση στον Ιππόδρομο και στο Παλάτι. Με τη συνοδεία αυτού εψάλλονταν οι επευφημίες προς τους Βασιλείς.

Το «Όργανο» εδώρησε ο εικονομάχος αυτοκράτορας Κωνσταντίνος Ε΄ ο Κοπρώνυμος στον αυτοκράτορα των Φράγκων Πιπίνο και έτσι εισήχθη στις λατινικές Εκκλησίες.

Ο τίτλος «**μαίιστορας**» υποδηλώνει τον διακεκριμένο ερμηνευτή – πρωτοψάλτη και διδάσκαλο – συνθέτη της Ορθοδόξου Εκκλησιαστικής μουσικής μας. Αναφέρουμε κάτω τους κυριώτερους μαίιστορες στο χώρο της Εκκλησιαστικής μας μουσικής.

Ιωάννης ο Δαμασκηνός:

Από τις μεγαλύτερες φυσιογνωμίες στην ιστορία της εκκλησιαστικής μας μουσικής. Κορυφαίος μελωδός, Θεολόγος και φιλόσοφος. Κατέταξε την ανατολική μουσική παράδοση, που προϋπήρχε μέχρι τον όγδοο αιώνα, σε οκτώ ήχους, και έτσι ονόμασε το βιβλίο αυτό **Οκτώηχο**.

Ιωάννης Παπαδόπουλος ο Κουκουζέλης:

Έζησε κατά τον δεκατο τρίτο αιώνα. Επινόησε σαράντα περίπου νέα σημάδια και έτσι τελειοποίησε την μουσική γραφή, που προϋπήρχε, η οποία ήταν στενογραφική: Ενα μουσικό σημάδι για μια ολόκληρη μουσική φράση.

Ο ίδιος χρησιμοποιεί τα μουσικά σημάδια που ονομάζονται φθορές, με τα οποία κάνομε μετατροπία (modulation) από ένα ήχο σε άλλο.

Κάποτε ήταν Σάββατο του Ακαθίστου και ο Ιωάννης, μετά το τέλος του Κανόνα, κουρασμένος από την πολύωρη αγρυπνία και ορθοστασία, αποκοιμήθηκε στο στασίδι του. Τότε φάνηκε σ' αυτόν η Κυρία Θεοτόκος και του είπε: **«Να χείρεις, τέκνον του Ιωάννη, ψάλλε μου και δεν θα σε εγκαταλείψω»** και του έβαλε στο χέρι ένα χρυσό φλουρί. Όταν ο Ιωάννης ξύπνησε, βρήκε στο χέρι του το νόμισμα, το οποίο μέχρι σήμερα φυλάσσεται στην Ιερά Μονή της Μεγίστης Λαύρας του Αγίου Όρους.

Αναφέρεται ότι όταν ο Μωάμεθ ο Β΄ ο Πορθητής της Κωνσταντινουπόλεως έμαθε ότι οι ψάλτες της Ορθοδόξου Εκκλησίας μπορούν να γράφουν τις μελωδίες των αγαρηνών, διέταξε να έρθουν μπροστά του ένας ψάλτης και ένας πέρσης, ο οποίος ήταν και επιστήμονας και καλλίφωνος.

Ο πέρσης, λοιπόν, ετραγούδησε ένα άσμα και ο ψάλτης το έγραψε. Όταν δε ο ψάλτης ετραγούδησε το άσμα εθαύμασαν και ο Μωάμεθ και ο Πέρσης μουσικός.

Ο Μωάμεθ χάρισε και στους δύο πολλά δώρα θαυμάζοντας την λεπτότητα του ψάλτη. Λέγεται, επίσης, ότι ο Πέρσης, όταν άκουσε τον ψάλτη να μιμείται και να τραγουδά αυτό που ουδέποτε είχε ακούσει, τον επροσκύνησε λέγοντας ότι πράγματι είναι μεγάλη η σοφία και η δεξιότητα του ψάλτη.

Πέτρος ο Πελοποννήσιος:

Είναι η μεγαλύτερη μορφή στο χώρο της Εκκλησιαστικής μας μουσικής, κατά τον δέκατο-όγδοο αιώνα.

Τα βιβλία που συνέγραψε, αφού μεταγράφησαν στη νέα παρασημαντική δηλαδή στο καινούργιο γραφικό σύστημα, κυριαρχούν σήμερα στις ακολουθίες της Εκκλησίας μας.

Υπήρξε καλλίφωνος ψάλτης και εγνώρισε σε τέλειο βάθμό την «εξωτερική», όπως ονομάζεται η κοσμική μουσική. Ως εκ τούτου συνέγραψε «Ανθολόγια» με τραγούδια του καιρού του.

Το 1770, λίγα χρόνια πριν από τον θάνατό του, ήλθαν από την Περσία στην Κωνσταντινούπολη τρεις μουσουλμάνοι χανεντέδες (μελοποιοί) οι οποίοι έφεραν μαζί τους μια ανέκδοτη σύνθεσή τους για να την δείξουν στον σουλτάνο.

Οι μουσικοί της αυλής θεώρησαν προσβολή το γεγονός αυτό και έτσι ύστερα από οδηγίες του Πέτρου, οι δερβίσηδες του Τεκέ στο Πέρα, προσκάλεσαν για γεύμα τους Πέρσες μουσικούς. Μετά το φαγητό, τους παρεκάλεσαν να ψάλλουν για χάρη τους την ανέκδοτη σύνθεση τους. Ενώ έψαλλαν αυτοί, ο Πέτρος, που ήταν κρυμμένος, άκουσε, κατέγραψε και εκαλλώπισε το μελωδικό άσμα των Περσών.

Σε λίγο παρουσιάστηκε στο προαύλιο του τεκέ ο Πέτρος. Οι δερβίσηδες έτρεξαν να προύπαντήσουν τον «δάσκαλό» τους. Τότε, παρεκάλεσαν τους Πέρσες μουσικούς να ξανατραγουδήσουν το έργο για χάρη του Ρωμήου δάσκαλού τους.

Αφού το ερμήνευσαν, ο Πέτρος, παίρνοντας το σοβαρό του ύφος, παρατήρησε ότι αυτό το εξάισιο τραγούδι είναι δικό του και οπωσδήποτε οι Πέρσες το εδιδάχθησαν από κάποιον από τους μαθητές του, που ήσαν διεσπαρμένοι στην Αραβία και την Περσία.

Τότε τους έδειξε και το χαρτί, όπου είχε καταγράψει το άσμα και το τραγούδησε παίζοντας την πανδουρίδα του.

Τότε οι Πέρσες κατάλαβαν ότι οι Ρωμηοί τους είχαν ξεγελάσει και ώρμησαν να σκοτώσουν τον Πέτρο. Κάποιος άλλος του έσπασε την πανδουρίδα του. Τότε οι δερβίσηδες έδεσαν τους Πέρσες μουσικούς και σε λίγες μέρες τους εξώρισαν σαν αγύρτες.

Βλέπουμε λοιπόν ότι ο Πέτρος είχε πολύ πιθανόν από γεννήσεως του την δυνατότητα να ακούη ακριβώς και να καταγράφη με κάθε λεπτομέρεια οποιαδήποτε μελωδία, αυτό που στην μουσική ονομάζουμε «τέλεια ακοή» (Absolute Pitch).

Πέθανε στα 1777 από επιδημητική αρρώστεια και κατά την ταφή του οι δερβίσηδες πήραν άδεια από τον Πατριάρχη και έπεξαν πένθιμες μελωδίες με τους αυλούς τους.

Κάποιος δερβίσης μαθητής του Πέτρου κατέβηκε στον τάφο και απέθεσε τον πλαγίαυλο του πάνω στο νεκρό σώμα του Πέτρου λέγοντας:

«Πάρε, διδάσκαλε και απο μας τους ορφανούς μαθητές σου το τελευταίο αυτό δώρο, για να συμπάλλεις στον Παράδεισο με τους αγγέλους».

Οι Εκκλησιαστικοί, λοιπόν, μουσικοί ερμηνευτές, εχρησιμοποιούσαν τα διάφορα όργανα της ανατολικής κλασσικής ορχήστρας, όπως κανονάκι, πολιτική λύρα, ανατολική κιθάρα, (ούτι), πλαγίαυλο (νεί), στην καθημερινή τους ζωή, αλλά ουδέποτε διενεμήθηκαν να χρησιμοποιήσουν όργανα στην Εκκλησία, γιατί τότε ήξεραν ότι διαστρέφουν το ήθος της λατρευτικής μας μουσικής παραδόσεως.

Σήμερα οι μαθητές των Ελληνικών σχολείων διδάσκονται μόνο **Ευρωπαϊκή Μουσική** και έτσι παραγνωρίζεται η Εκκλησιαστική

Μουσική Παράδοση. Πιστεύουμε ότι πρέπει, παράλληλα με την Ευρωπαϊκή Μουσική, να γνωρίζουν οι καθηγητές της μουσικής και Εκκλησιαστική μουσική, ούτως ώστε να διασώσουν και να μεταλαμπαδεύσουν στην επόμενη γενεά τον μεγάλο αυτό θησαυρό που κληρονομήσαμε από τους μεγάλους μαίστορες και διδασκάλους της Εκκλησιαστικής μας Μουσικής.

